

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 12.

Lýsingaprisur fyri peltregul: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísnum.

Tírsdag hin 19. mars 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsið, brævasvarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11—5. Telf. 114.

ANNO 1929, um ein lítur víða hvar um landið og kannar eftir, hvussu nú er skikkað á teim ymisku støðum og í teim ymisku bygðum, so er tað mangastaðni, har tað kann sigast, at bygðaløg og lendingar liggja ídag eins og tey lógu á Gøtu-Trónda dogum, sjálvst um lívið á hesum støðum er broytt nakað í sam-anburði við hina náttúrligu útviklingina.

Fólkið er komið inn á eitt annað stig, bæði hvat ið við-víkur at sækja sína føði á land og sjógv, og fólkið sjálvandi stilla eisini stórra krøv til lívið nú, enn gjørt var í teirri tíðini, tá ið tað galt, at menn ráddu, ið sterkastur vóru, og ein stórus partur av Føroyingum lítið høvdu annað enn at lýða. Uttan at fara aftur til hvorna søgulíð um livikorini her á landi, og her bera saman, so er tó vert — um heldur leysliga — at kannað eftir, um tær vinnu-vegabøtur, ið gjordar eru í Føroyum hetta seinasta manna-minni, hava gjørt tað meiri liviligt fyri Føroyingin í Føroyum. Og eysað er, at til ein slíkan spurning kann tað í fyrsta umfarið svarast ja. Tí her eru vinnuvegabøtur gjordar, ið allar miða ímóti, at gera livi-korini betri her á landi, enn tey hava verið. Og sjálvandi má tað starvast á hesari leið; tí hevur her verið trongligt fyrr, so ræður ikki minni um nú at byggja landið soleiðis upp, at her gerst liviligt, tí fólkið nær-ist í hvørjum. Og pláss í okkara landi skuldi víl helst flingjó. Men fyrri at tað skal vera pláss fyrri okkum, mega eisini tær vinnuvegabøtur, ið gjordar verða, vera lagdar soleiðis, at vit fáa tað mest møguliga nýttu burtur úr, uttan at sett verður stórt meira í veð, enn vit lagaliga kunnu venta okkum at vinna inn aftur.

Áðalstuðulin í okkara vinnu-lívi er mest fiskiskapurin, og má tað her sigast, at vit eftir fóru-muni hava fylgt reiðuliga væl við og hava flingjó henda aðalvinnu-veg inn í eina slóð, sum ger at vit kunna hava tað besta treysti til hansara. Men her ventar tó nakað fyrri at gera aðalkjarnuni av Føroya fólki, teir ið dríva okkara skipafiskiskap, tað meiri liviligt umboð á skipunum. Tessvegna at fólkið norist og skipini í nøgd og stódd ikki fylgja við, gerst tað tí heldur trongligt umboð.

Hetta yvurlit sigur greiðliga frá, hvussu fram hevur farið á henda hátt:

Í 1917 vóru skipini 123 við tilsaman 8524 tonsarúmd og mannatalið 1221. Í 1918 var skipatalið minkað til 116 (blo-kaduárið) tilsamans 8167 tonsar-úmd; men mannatalið, ið við fór, var tó nú 1891. Í 1919 var skipatalið komið upp aftur í 124 við 8863 tons, men mannatalið var nú eisini 2005. Síðani ganga bæði tolini fram, men mannatalið í heild síni sterkari; 1920: skipatal 144, ton. 10469, manntal 2239. 1921: skipatal 141, ton. 10301, manntal 2494. 1922: skipatal 145, ton. 10682, manntal 2494. 1923: skipatal 153, ton. 11476, manntal 2595. 1924: skipatal 148, ton. 11231, manntal 2639. 1925: skipatal 151, ton. 11453, manntal 2621. 1926: skipatal 171, ton. 13268, manntal 2903. 1927: skipatal 158, ton. 11757, manntal 2757.

Sum sæst á hesum yvurliti, so ventar nøgv í til hvørt er eftir øðrum, skip og manning, manning og skip. At tað her vil vera roynt at fáa annað skil á er einki at ivast í, tí er tað nakað ið tørvar, so er tað at gera sjómansins kor um-borð á skipum so góð sum møguligt, og ræður ikki minst um, tá ið at skiparúmdini víkur.

Eitt annað munagott framstig, ið eisini ikki minst skuldi verið fiskiskapslíkindunum til frama er havnabyggingin í Føroyum.

Havnabyggingin stavar seg frá teim teim seinastu farnu árum, og er hertil at siga, at hon kundið verið betri farin av stað. At vit eru seinri á veg til at fáa okkum hesi aðal-verkini fyrri at fremja samflívið við útheiminum, hetta um út-og innflutningin, umframt annað góða, ið vinnast kann av havna-viðurskiftum, hevur tó ikki so stórt at siga. Men tað ræður um, at tað, ið gjørt verður, er lítagott.

Hóast havnabyggingin var frammi longu í 90-umum, so skuldi tað tó renna ein heilur mannsaldur, áður enn hin fyrsta havnin var liðug, og ikki eru allar reiðuliga lídnar enn.

Ímillum tær havnin, ið ikki eru lídnar, er havnin í Havn, og ringast er, at líkindi eru til, at vit onga havn hava, tá ið havnaverksarbeiðið er liðugt, soleiðis sum atlanin er.

Vit søu nú um daginarn hópin av skipum liggja úti á vágini, frá munkastovugrynnuni og úteftir. Tey lógu ikki í nakrari havn og minni enn so. Hetta má tí sigast at vera lítið høpið í, at hava flingjó havn og

skipini nýðast at liggja úti á streymi kortini. Brekurin er sjálvandi tann, at sjálvur brim-garðurin er nakað stuttur, men høvuðsbrekurin er, at einki er gjørt fyrri vestan fyrri at forða tí trongd, ið stendst av havaldni, tá ið hon tung og sig kemur inn á lágettuni. Hetta er óivað tað, ið veldir, at skip framvegis verða liggjandi úti á streymi.

At tað trýtur ein garður fyrri vestan, eru allir menn á einum máli um. Og táfyrstani kann hugast, at havnin í Havn verður tann stuðul fyrri fiskidriftina her

um leið, sum hon eigur at vera.

Nógv er eftir enn at gera við havnaviðurskiftini í Havn, áður enn tað kann sigast, at vit hava flingjó eina havn, ið teljast kann ímillum tað fremsta, sum gjørt er fyrri at bota um vinnulík-indini um hesa leið.

Allar vinnuvegabøtur, ið gjordar verða, eiga tí at skipast soleiðis, at framgongdin, fram-burðurin, ikki bert merkist sum ein byrð, men altíð eigur at verða væl tókt, sum nýðugt og nyttugt starv, ið samstund gerast til inntøkukeldur landsins.

Den sociale Lovgivnings økonomiske Værdi.

(Af fhv. Finiansminister C. V. Bramsnæs).

Det økonomiske Livs to Hovedproblemer er Produktion og Fordeling. Den størst mulige Produktion og den bedst mulige Fordeling af de producerede Goder er den Opgave, Samfundet maa stille sig. Det er i Relation til denne Opgave, Socialpolitikens almindelige Synspunkter maa drøftes.

Sociallovgivningen har fra gammel Tid haft det Ry, at den var uøkonomisk. Det er en Arv fra den liberale Nationaløkonomis Dage, og Tankegangen bunder i Overbevisningen om, at alt, hvad der ikke afvikler sig efter de økonomiske Kræfters frie Spil, maa give uøkonomiske Resultater. Selv om den strenge liberale Økonomi ikke sidder til Højbords længere, hverken i den økonomiske Videnskab eller i det praktiske Liv, har Synspunktet overfor sociale Lovgivning holdt sig i vide Kredse. Naar en social Foranstaltning er drøftet, har man i overvejende Grad været opmærksom, paa hvad den vilde »koste«, langt mindre har man tænkt paa, hvilke økonomiske Fordele den bragte, hvilke økonomiske Værdier den kunde tilføre Samfundet.

Netop paa dette Punkt vil en nøgtern og uhildet Vurdering af Socialpolitikens Virkninger skabe nye Synspunkter for Løsningen af sociale Problemer. I Stedet for den gamle Tids Tro paa, at sociale Foranstaltninger var en Afvigelse fra sunde og gode økonomiske Grundsætninger, maa man forstaa ikke alene den sociale, men ogsaa den rent økonomiske Nødvendighed af at gribe regulerende ind i Samfundets Ordning. I Stedet for tøvede og frygtsomt at give efter for sociale Krav, delvis med daarlig økonomisk Samvittighed, maa man planmæssigt og bevidst anvende social Lovgivning og andre sociale Foranstaltninger til Fremme af Samfundets almindelige økonomiske Udvikling.

For den nationaløkonomiske Videnskab vil det ikke være vanskeligt at naa til det Grundsynspunkt, der her er antydet.

Grundlaget for hele Samfundets Økonomi er Produktionen, og Muligheden for at fremme og udvikle Produktionen er derfor en Betingelse for Opretholdelse og Forbedring af Samfundets Økonomi. Produktionen er afhængig af de to Elementer: Naturens Ydelser og de menneskelige Evner og Kræfter. Det er ikke givet os Mennesker at lægge til eller trække fra med Hensyn til de Kræfter, Naturen stiller til Raadighed for Produktionen. Disse Kræfter maa betragtes som givne, enten de udnyttes aktuelt, eller de blot er til Stede i latent Form. Men den anden Faktor i Produktionen, den menneskelige Arbejdskraft, er en Størrelse, som netop kan være Genstand for Paavirkning fra Samfundets Side. Her ligger der i Virkeligheden overordentlig store Muligheder, som Fremtidens Samfund vil have til Opgave at udvikle i langt højere Grad, end det tidligere har været Tilfældet.

Det Samfund, der vil skabe sig de bedst mulige Produktivkræfter til den rigest mulige Tilfredsstillelse af Samfundets Behov, maa lægge Vægt paa at skabe sig det bedst mulige Menneskemateriale til Deltagelse i det produktive Arbejde. Og det gælder ikke alene om at udvikle de bedst mulige Produktivkræfter, det gælder tilige om at bevare dem til fortsat og stadig Deltagelse i det produktive Liv. Ligesaa lidt som det er god Økonomi at overlade og derved ødelægge et frembragt Produktions-Instrument, en Maskine f. Eks., lige saa lidt som det er god Økonomi at drive Rovdrift med Jord eller andre af de Naturodelser, der staa til Raadighed for Menneskene, lige saa lidt kan det naturligvis være god Samfundsøkonomi at drive Rovdrift med den menneskelige Arbejdskraft, som er et saa nødvendigt og betydningsfuldt Led i Samfundets Produktion.

Det betones udtrykkelig, at det ikke er god Samfundsøkonomi at drive Rovdrift med den menneskelige Arbejdskraft. Thi det er muligt, at det — i

Óføfur fiskiskapur á Suðurlandinum.

(Tíðindir til „Føroya Social-Demokrat“ og F. F.).

18.—3.—29.

Vestmannasluppin „Queen Victoria“ hevur verið inni á Reykjavík sunnudagin og hevði fiskað 16,500.

hvert Fald en Tid — kan være god Privat-Økonomi for den enkelte Driftsherre. I saadanne Tilfælde vil der altsaa være en Modsetning mellem den øjeblikkelige Privatinteresse og den varige Samfundsinteresse, men der kan vel ikke være Tvivl om, at det er Samfundets og ikke den privates Interesse, der skal varetages i disse Tilfælde.

Alle Bestræbelser og Foranstaltninger fra Samfundets Side, der tager Sigte paa at udvikle, bevare og nyttiggøre de menneskelige Produktivkræfter, vil altsaa styrke og udvikle Samfundets Økonomi. Det vil være sociale Foranstaltninger, men deres Betydning vil ikke mindst være økonomiske Resultater for Samfundet som Helhed. Her er vi ved Kærnepunktet for Vurderingen og Løsningen af Nutidens og Fremtidens sociale Problemer. »Socialreform er Menneskeforbedring«, siger den kendte svenske Nationaløkonom Gustaf Steffen, og man kan tilføje: Socialpolitik er Menneskeøkonomi, Økonomi med de menneskelige Evner og Kræfter til Gavn for Samfundets Udvikling.

Stillet op imod den for omtalte nedarvede Anskuelse, at Sociallovgivning er uøkonomisk, faar det her fremhævede Synspunkt sin stærkeste Belysning. Der er et Modsætningsforhold, der vel delvis kan forklares historisk, men tillige bunder i en ejendommelig Betragtningssmaade, som beherskede de ædle økonomiske Teorier. Den liberale Økonomi stod fjærnt fra Begrebet Menneskeøkonomi i den her omhandlede Betydning. Hvor paroksaltsalt det end lyder, kan man næsten sige, at denne Økonomi egentlig slet ikke havde Plads til Menneskene i sine konstruktive Systemer. Menneskene var til Besvær for den Tids økonomiske Teoretikere. Det hænger sammen med den overordentlig stærke Indflydelse, som Maltus' pessimistiske Befolknings teori havde langt ned gennem Tiderne. Den store Fare for Samfundets fremtidige Økonomi saa man i en stærk Befolkningsstilvækst. Selv en saa vidtskuende og klart forstaaende Økonom som Stuart Mill kredser stadig om denne Befolkningsfare. Hvor gerne han end ønsker, at de økonomiske Kaar skulde forbedres for de arbejdende Befolkningsklasser, frygter han dog for Konsekvenserne: en øget Befolkningsstilvækst, den eneste virkelige Udvej, han ser til en varig Forbedring af de fattige Befolkningslags Kaar,